

GRUP LİDERİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ GELİŞTİRİLMESİ ÖN RAPORU

Doç. Dr. Nilüfer VOLTAN ACAR (*)

Grup sürecinin üyelerin değişmesinde büyük rolü vardır. Grup sürecini etkileyen hiç kuşkusuz, terapötik güçler ve dolayısıyla grup dinamiğidir. Terapötik güçler içinde en önemli güç danışmandır (Orlson, 1977). Bir başka deyişle grup lideri grup dinamiğini, grup sürecini etkiler. Grup liderinin kişiliği, kullandığı teknikler, sağladığı terapötik koşullar, süreci etkilediği gibi aynı zamanda grup üyelerinde değişim yaratan bir etmendir.

Türkiye'de şimdiye dek yapılan araştırmalar hep grup üyeleri üzerinde odaklaşmıştır; grup üyelerinin grup öncesi ve sonrası kendini gerçekleştirme, kaygı, atılganlık vb. gibi düzeylerine bakılmıştır (Alpsan, 1978; Voltan, 1980; Gökçakan, 1984; Baş, 1984; Yüce, 1987). Grup liderinin davranışını ortaya koyan bir araştırmaya rastlanmamaktadır. Bu alanda herşeyden önce bir ölçme aracının eksikliği fark edilmiştir. İşte bu amaçla grup lideri değerlendirme ölçeği geliştirilmeye çalışılmaktadır. Ancak, bu ölçeği geliştirirken birçok sorunla yüzyüze gelinmektedir. Şöyle ki, bu ölçek, kendini değerlendirme niteliğinde olmadığı için grup liderini değerlendirmek üzere bireylerin bir grup yaşantısı geçirmeleri gerekmektedir. Ayrıca, bilindiği gibi bir grupta en fazla 8-10 kişi bulunabilmektedir. Buna ek olarak bir grup lideri birçok nedene bağlı olarak her grupta aynı davranmayabilir. Ancak, yeterli veri toplayabilmek için aynı grup liderinin yönettiği değişik grup üyeleri, lideri değerlendirmek üzere alınmıştır, çünkü bilinmektedir ki, bir ölçeğin güvenilirlik çalışmasını yapabilmek için en az 30 kişi gerekmektedir. Bu nedenle güvenilirlik çalışmasına ihtiyaç duyulan verileri elde etmek için iki yıl gibi bir zaman dilimine gerek vardır.

MADDE GELİŞTİRİLİRKEN İZLENEN YOL

Grup Lideri Değerlendirme Ölçeği maddeleri geliştirilirken, Patterson'ın (1974) ileri sürdüğü terapötik koşullar gözönünde bulundurulmuştur. Şöyle ki, empati, saygı, saygınlık, somutluk, ilişkinin şimdi ve buradalığı, kendi açma, yüzleştirmeden oluşan her bir terapötik koşul için beş uzman, birçok madde yazmıştır. Bu beş kişi bir araya gelerek her bir terapötik koşul için en uygun yedi maddeyi seçmiştir. Kırkdokuz maddeden oluşan Grup Değerlendirme Ölçeğinde, onüç olumsuz madde bulunmaktadır. Bu ölçek Likert tipi bir ölçektir; puanlar 49 ve 245 arasında değişmektedir.

(*) H.Ü. Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi.

GRUP LİDERİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ GEÇERLİK ÇALIŞMASI

Bu konuda, benzer bir ölçek olmadığı için benzer ölçekler geçerlik çalışması yapılamamıştır. Geçerlik çalışması için uzman kanısına başvurulmuştur. Herbir maddenin yedi terapötik koşuldan (empati, saygı, saydamlık, somutluk, ilişkinin şimdi ve buradılığı, kendini açma ve yüzleştirme) hangisine uyabileceği uzmanlardan sorulmuştur. Uzmanların yüzde sekseni, bir madde üzerinde anlaşmış ise, o maddenin, o terapötik koşula uygun olduğu kanısına varılmıştır. Sadece, 11-17-26 ve 31'nci maddelerde sorun çıkmıştır. Bu maddeler yeniden gözden geçirilerek düzeltilmiş ve sadece, o maddeler için tekrar uzman kanısı alınmıştır (ifadelere bakınız). Alınan uzman kanısı maddelerin uygun olduğunu göstermiştir.

Buna göre empatiyi veren 1-2-11-17-26-32-43'ncü maddeler; saygı için 6-7-18-19-20-30-33'ncü maddeler; saydamlığı anlatan 3-4-5-34-35-40-41'nci maddeler; somutluk için 8-9-27-36-44-45-46'nci maddeler; ilişkinin şimdi ve buradılığı için 12-13-23-25-29-42-49'ncü maddeler; yüzleştirme için 10-16-21-22-28-37-47'nci maddeler; kendini açma için de 12-13-23-24-29-42-49'ncü maddeler geliştirilmiştir. Ancak, şunu unutmamak gerekir ki tüm bu terapötik koşullar birbirleriyle ilişkilidir (Voltan-Acar, N; 1989).

GRUP LİDERİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ İFADELERİ

- 1 - Danışmandan grup boyunca davranış ve bakışlarıyla benimle birlikte olduğu mesajını aldım.
- 2 - Grupta bir sorunumu anlattığımda, danışman kendini benim yerime koyarak katıldı ve yaşadı.
- 3 - Danışman, kendi zayıf yanlarını kolayca söyledi.
- 4 - Danışmanın, gösterdiği yakınlık yapmacıktı.
- 5 - Danışman, gerçek duygularını gizlemeye çalıştı.
- 6 - Danışman, benim duygu ve düşüncelerimi yargılayıcı bir tutum içine girmedi.
- 7 - Danışman, bizimle eşit olduğunu hissettirdi.
- 8 - Danışman, gruptaki entelektüel konuşmaları destekledi.
- 9 - Danışman, üstü kapalı ve dolaylı konuşmalarımı açıklığa kavuşturmamı istemedi.
- 10 - Danışmanın çelişkilerimi göstermesi kendimi daha iyi anlamamı sağladı.
- 11 - Danışman, konuşmak istemediğim bir konuda, beni anlayamadığı için zorladı.
- 12 - Danışmanın kendi duygularını dürüstçe açması, benim de duygularımı açmamı kolaylaştırdı.

- 13 - Danışman, yeri geldiğinde kendi duygularını ve sorunlarını anlattı.
- 14 - Danışman, grupta birine öfkelendiğimde, bu duygumu onunla paylaşmamı sağladı.
- 15 - Danışman, danışma sırasındaki tepkilerimin gerçek hayattaki tepkilerimin devamı olduğunu görmemi sağladı.
- 16 - Danışmanın çelişkilerimi göstermesi kendimi yetersiz hissetmeme neden oldu.
- 17 - Bana göre önemli olan bir sorunumu danışman anlamadı.
- 18 - Grup yaşantısı boyunca danışman bana karşı hoşgörülü davrandı.
- 19 - Danışman, alaycı bir tutum içindeydi.
- 20 - Danışman, benim görüşlerime değer verdi.
- 21 - Danışman, farkında olmadığım duygularımı yüzleşmemi sağladı.
- 22 - Danışman, beni utandırmadan çelişkilerimi gösterdi.
- 23 - Danışmanın kendi yaşantılarından verdiği örnekler sorunlarımı anlatmamı kolaylaştırdı.
- 24 - Danışman, kendi sorunlarından hiç söz etmedi.
- 25 - Danışman, diğer üyelerle olan işaretlemelerime dikkati çekmedi.
- 26 - Danışmanın, beni dinlemesi ve kendini benim yerime koyması bana güven ve cesaret verdi.
- 27 - Danışman, konuşmalarına "insan" diye başladığımda "ben" dememi istedi.
- 28 - Danışman, anlatıklarım arasındaki tutarsızlıkları incitmeden gösterdi.
- 29 - Danışmanın kendi yaşantısından örnekler vermemesi güven duymamı zorlaştırdı.
- 30 - Danışman, bizden üstünmüş gibi davrandı.
- 31 - Danışman sözel olmayan davranışlarım (ellerimle oynamak, ayaklarımı saklamak) konusunda anında dikkatimi çekti.
- 32 - Danışman, derindeki duygularımı anladı ve ilettili.
- 33 - Danışman, grup boyunca ön yargısız davrandı.
- 34 - Danışmanın içten oluşu bana güven verdi.
- 35 - Danışmanın grup boyunca söyledikleriyle yaptıkları arasında tutarlılık vardı.
- 36 - Danışman, konuşmalarımdaki belirsizliği açıklığa kavuşturmamı istedi.
- 37 - Danışman, içinde bulunduğum çelişkilerden hiç söz etmedi.

- 38 - Danışman konuştuklarımı hep şimdiki zamana getirdi.
39 - Danışman, grup dışında olan olayları anlatmamı pekiştirdi.
40 - Danışman, beni anlayamadığı durumlarda bunu iletti.
41 - Danışman, içi dışı bir davrandı.
42 - Danışmanın kendi duygularından söz etmesi bana kendimden söz etme cesareti verdi.
43 - Danışman, ifade etmediğim halde sıkıldığımı anladı ve bunu iletti.
44 - Danışman, genellemeler yapmamı engelleyerek, belirgin ifadeler kullanmamı sağladı.
45 - Danışman, genel konuştuğumda neler hissettiğimi sordu.
46 - Danışman, anlatıklarım ile ilgili örnekler vermeme istedi.
47 - Danışman, çekişmelerimi gösterirken beni yargılamadı.
48 - Danışman, gruptaki tepkilerimin gerçek hayattaki tepkilerimin devamı olduğunu görmeme sağladı.
49 - Danışmanın kendisinden söz etmesi beni ona yaklaştırdı.

ÖZET

Bu yazıda, Grup Lideri Değerlendirme Ölçeği geliştirme çabalarına değinilmiştir. Uzman kanısı alınarak yapılan geçerlik çalışması anlatılmıştır.

KAYNAKÇA

- Alpsan, B. Grupta Psikolojik Danışman Sınıf ve Başarı Düzeyleri Farklı Bireylerin Kendilerini Gerçekleştirme Düzeylerine Etkisi. Basılmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, 1978.
- Baş, M. Grupla Psikolojik Danışmanın Bireylerin Kaygı ve Uyum Düzeylerine Etkisi. Basılmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, 1984.
- Gökçakan, Z. Bireysel ve Grupla Psikolojik Danışmanın Uzun Süreli Hemodializ Tedavisinin Hastalarda Açtığı Ruhsal Bozuklukları Azaltmadaki Etkisi. Basılmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, 1984.
- Patterson, C. Relationship Counseling and Psychotherapy. New York: Harper and Row, 1974.
- Voltan, N. Grupla Atılganlık Eğitiminin Bireyin Atılganlık Düzeyine Etkisi. Basılmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, 1980.
- Voltan-Acar, N. Terapötik İletişim-Kişiler Arası İlişkiler. Ankara: Şafak Matbaası, 1989.
- Yüce, S. Grupla Psikolojik Danışmanın Üniversitede Okuyan Kız ve Erkek Öğrencilerin Kendilerini Gerçekleştirme Düzeyine Etkisi. Basılmamış Bilim Umanlığı Tezi, Hacettepe Üniversitesi, 1987.